

בירך ונפל האכל מידו 23

1. תוספות ברכות לט. ד"ה בצר "ועוד יש בירושלמי" עד סוף דבריו

ועוד יש בירושלמי היכא דברך אתורמוסא למיכליה ונפל מידיה ושקל אחרינא בעי ברוכי זמנא אחריתי ופרך מאי שנא מאמת המים פירוש דמברך לשתות והני אזלי והני אחריני נינהו וא"צ לברך פעם אחרת ומשני הכא הוה דעתו מתחלה לזה שהיה יודע שילכו להן אבל בתורמוסא לא ידע שיפלו מידו ויאמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד משום דהוה ברכה לבטלה וכן נכון לומר על כל ברכה לבטלה בשכמל"ו:

2. בית יוסף אורח חיים ר"ו "וזה לשון שבלי הלקט" עד "והמברך על המצוה"

וזה לשון שבלי הלקט (סי' קסו) מצאתי לרב נסים גאון המברך על הכוס ונלקח ממנו אותו הכוס ובה לשתות כוס אחר חוזר ומברך פעם שניה והוא הדין לכל דבר וראה מירושלמי הדין דנסיב תורמוסא ומברך עליה וכו' ומסתברא דלא איפשט בעיין ושמא סברת הגאון ז"ל לשווייה כתיקו דאיסורא ולחומרא (רי"ף חולין סימן תתס"ו)

3. הגהות מיימוניות הלכות ברכות ד:ז

ירושלמי אהן דנסיב תורמוסא ומברך עליה והוא דנפיל מיניה מברך לפניו זמן תניינות כו' ובשם רבינו תם מצאתי שאם בירך על הכוס ונשפך והביאו לו כוס אחר דדי לו בברכה ראשונה כדאשכחן ברב אשי דאגיד בקידושא רבה וגחין ההוא סבא ושתי מה לי הוא מה לי אחר אבל לכתחלה הוא עדיף:
* [הטור הוסיף שם ביאור ואמר ואע"פ שהיה מאותו המין לפניו יותר כשבירך על הראשון]:

4. בית יוסף אורח חיים ק"מ "כתב ה"ר דוד אבודרהם ז"ל" עד "אם מצאו טעות"

כתב ה"ר דוד אבודרהם ז"ל בהלכות ברכות (עמ' שיז) שכתב ה"ר גרשום ב"ר שלמה על מעשה שאירע בראש חודש טבת שמוציאים שני ספרים וטעה שליח ציבור ופתח של חנוכה ובירך הקורא עליו והזכירוהו הציבור שטעה ובשל ראש חודש יש לו לקרות ראשונה והפסיק וגלל ס"ת עד שהגיע לפרשת החודש ויש מאנשי הדור שמוכיחין שצריך לחזור ולברך שנית על פרשת ראש חודש מדגרסינן בירושלמי פרק כיצד מברכין (ה"א) הדין דנסיב פוגלא ומברך עליה והוא לא אתא לידיה צריך לברוכי עליה זמן תנינות רצה לומר כיון שהפסיק אחר ברכתו שנטלו מן הקרקע חוזר ומברך אע"פ שלא הפסיק אלא בשתיקה וג"כ בכאן כיון שהפסיק זמן גדול בשתיקה בעת שגלל ס"ת הווי ליה הפסקה כגון אם הפסיק בדיבור ועוד דגרסינן תו בירושלמי (שם) רבי זירא בעי האי מאן דנסיב תורמוסא ונפל מידיה מהו לברוכי עליה זמן תנינות פירוש היו תורמוסין לפניו ונטל אחת מהן ונפלה מידו ומיבעיא ליה אם צריך לברך פעם שניה על האחרים ומקשי ומה בינו לאמת המים ומתרץ אמרין תמן לכך כיון דעתו מתחלה ברם הכא לא לכך כיון דעתו מתחלה והכא נמי כיון דלא נתכוין בברכתו על זאת הפרשה צריך לחזור ולברך ולפי דעתו טעו כי הטעם הראשון בטל שהרי הירושלמי ההוא אינו עיקר דהלכה כרבא (ברכות לט:) מברך ואח"כ בוצע דלא חשבינן שתיקה להפסקה לא שנא מרובה לא שנא מועטת והטעם השני בטל ג"כ לדעת הראב"ד דפסק לקולא והביא ראיה לדבריו דכל דמנח קמיה חיילא ברכה עליה הכי נמי הא ס"ת קמיה ודעתיה עליה לכל הפרשיות הכתובות בו גם אם לא גלל אותו ס"ת עצמו שבירך עליו תחלה אלא פתח ס"ת אחר יש פנים להיתר כי אחר שהוציאו אותם שני ס"ת יחד לקרות אותם שתי פרשיות שהם ענין היום יש לומר דמנחי קמיה הוו ודעתיה עליויהו וכן יצאה הוראה בחבורה בעירנו עכ"ל: והפוסקים פסקו כהיא דהדין דנסיב תורמוסא לחומרא וכמו שיתבאר בסימן ר"ו (ד"ה וז"ל שבה"ל) בסייעתא דשמיא ולפי דבריהם בההוא עובדא דס"ת צריך לחזור ולברך כמו שהורו אנשי הדור ההוא ודלא כה"ר גרשום ב"ר שלמה:

5. שולחן ערוך ורמ"א אורח חיים ר"ו:

נטל בידו פרי לאכלו וברך עליו ונפל מידו ונאבד או נמאס צריך לחזור ולברך אף ע"פ שהיה מאותו מין לפניו יותר כשבירך על הראשון: הגה רק שלא היה דעתו עליו לאכלו [הגהות מיימוני פרק ד' וכל בו ואגור ואבודרהם ותשו' מהרי"ל סי' צ"ב] וצריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד על שהוציא ש"ש לבטלה ואם אמר כשנפל ברוך אתה ה' ולא אמר אלהינו יסיים ויאמר למדני חוקיך שיהא נראה כקורא פסוק ואין כאן מוציא ש"ש לבטלה אבל העומד על אמת המים מברך ושותה אע"פ שהמים ששותה לא היו לפניו כשבירך מפני שלכך נתכוין תחלה: הגה ועיין לעיל סעיף א' אם בירך בטעות מה דינו:

6. ביאור הלכה ר"ו: ד"ה רק

ביאור הלכה סימן רו
רק שלא היה דעתו וכו' - אף שמשלשון הרמ"א משמע לכאורה דהוא מפרש את דברי המחבר אבל באמת אינו כן דלדעת המחבר שהעתיק לדינא שיטת התוספות והרא"ש וגם רבינו יונה [כן הכריח בספר מאמר מרדכי דלא כט"ז] אפילו בדעתו בהדיא על הכל לאכלו ג"כ צריך לחזור ולברך דעיקר ברכתו היה ע"ז שאוחז בידו והשאר נגרר אח"כ ממילא וע"כ כיון שנפל ונאבד צריך לחזור ולברך [כ"כ הפרישה והנהר שלום והמאמר וכן מוכח מהגר"א] אלא דהרמ"א הסכים לדינא לנהוג כיתר הפוסקים שחולקין [והוא הגה"מ וכל בו בשם ר"ת ותשובת מהרי"ל וכן באבודרהם בין לפי חכמי הדור שם ובין לשיטת ר"ג בר שלמה] וס"ל דבדעתו לאכול כולם א"צ לחזור ולברך [ומסתברא דבזה אף שלא היו לפניו בעת הברכה] וזהו שסיים הרמ"א רק שלא היה דעתו עליו והיינו דלמעשה אין לנהוג לחזור ולברך אלא היכא דבשעת ברכה לא היה דעתו בהדיא על כולם אלא בסתם [אף דבעלמא מותר לאכול הכל בברכה זו אף שבירך בסתמא הוא רק בשלא נפל הראשון דאז נמשך הכל אליו בברכתו אבל שנפל הראשון ונמצא קאי הברכה רק על אלו לא מהני אלא היכא שהיה דעתו בהדיא עליהם דאז שוין הם בברכה זו אבל לא בסתמא אף שהיו לפניו כשבירך על הראשון] אבל היכא דהיה דעתו בהדיא לאכול גם השאר אף כשנפל הראשון א"צ לחזור ולברך [וכן ביאר המ"א וא"ר ונהר שלום כונת הרמ"א דר"ל שלא היה דעתו בהדיא] ודע עוד דאף דלדעת השו"ע והרמ"א מוכח דבסתמא עכ"פ חוזר ומברך אף שהיו מונחים כולם לפניו על השלחן בשעת ברכה מכמה פוסקים מוכח דס"ל דאף בסתמא כיון שהיו מונח הכל על השולחן לפניו א"צ לחזור ולברך והוא הראב"ד המובא בב"י [ומשום דס"ל דבסתמא הברכה קאי על כל מה שמונח לפניו על השלחן] ורבינו גרשום בר' שלמה הסכים ג"כ עמו כמבואר באבודרהם והשב"ל ס"ל נמי הכי דמפרש הירושלמי דצריך לברך כשהיה דעתו רק ע"ז לבד ומשמע דבסתמא והיו הכל לפניו על השלחן א"צ לחזור ולברך וחכמי הדור שהביא האבודרהם כתבו נמי כדברי השב"ל [וגם דעת הרמב"ם אפשר לפרש כן דרק כשלא היו מונחים לפניו בשעת ברכה הוא דצריך לחזור ולברך] ועיין במ"א שהביא בשם המבי"ט שכתב ג"כ דבסתמא אינו חוזר ומברך. וספק ברכות להקל:

7. שולחן ערוך ורמ"א אורח חיים ק"מ:

העולה לקרות בתורה והראו לו מקום שצריך לקרות, וברך על התורה והתחיל לקרות; או לא התחיל, והזכירוהו שפרשה אחרת צריך לקרות וגלל הספר תורה למקום שצריך לקרות בו, י"א שאינו צריך לחזור ולברך, וי"א שצריך.

8. משנה ברורה ק"מ:ט מתחלת דבריו עד "ואם פרשה זו הראויה לו"

וי"א שצריך - לברך כשקורא את הפרשה הראויה לקרות וטעמו דבודאי לא נתכוין בברכתו רק על הפרשה שהראו לו מקודם וע"כ צריך לברך מחדש על פרשה זו וכתבו האחרונים דנוהגין למעשה כהיש אומרים הזה. ואין נ"מ בין אם המקום שהראו לו מתחלה היה פרשה אחרת לגמרי או אפילו באותו סדר אלא שצריך לגלול ממקום ראשון למקום זה בכל זה צריך לחזור ולברך דבודאי לא היה דעתו בברכתו על מה שאינו מגולה לפניו [ח"א ושאר אחרונים והמקיל שלא לחזור ולברך באם היה המקום שהראו לו באותו סדר של שבוע זו אף שצריך לגלול ממקום למקום אין מוחין בידו [י] דיש לו על מי לסמוך]

9. ברכות לט. "אמר רב חייא בר אשי פת" עד לט: "איתמר הביאו לפניהם"

אמר רב חייא בר אשי: פת צנומה בקערה מברכין עליה המוציא. ופליגא דרבי חייא, דאמר רבי חייא: צריך שתכלה ברכה עם הפת. מתקיף לה רבא: מאי שנא צנומה דלא - משום דכי כליא ברכה אפרוסה קא כליא; על הפת נמי, כי קא גמרה - אפרוסה גמרה! אלא אמר רבא: מברך ואחר כך בוצע. נהרדעי עבדי כרבי חייא, ורבנן עבדי כרבא. אמר רבינא, אמרה לי אם: אבוך עביד כרבי חייא, דאמר רבי חייא: צריך שתכלה ברכה עם הפת, ורבנן עבדי כרבא. והלכתא כרבא, דאמר: מברך ואחר כך בוצע.

10. רא"ש ברכות ו:כ "תני רבי חייא אין מברכין" עד "ויאמר תחלה"

תני רבי חייא אין מברכין על הפת אלא בשעה שהוא פורס. אמר רב חייא בר בא הדא אמרה הדין דנסיב(כ) פוגלא ומברך עליהנז והוא לא אתא לידיה צריך לברוכי עליה זמן תנייתא אמר רבי תנחום בר' יודן צריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שלא להזכיר שם שמים לבטלה מתוך הירושלמי משמע דהא דאין מברכין על הפת אלא בשעה שהוא בוצע(ל) היינו טעמא שלא יבצע קודם ברכה שמא תפול הפרוסה מידו ותאבד ויצטרך לחזור ולברך על פרוסה אחרת ויש כאן ברכה לבטלה אבל כשהוא מברך קודם בציעה על כל הפת אם תפול הפרוסה מידו יפרוס אחרת ולא יצטרך לברך אע"ג דגמרא דידן פליגא אירושלמי בהאי טעמא מ"מ למדים מירושלמי זה שאם היו פירות לפניו(מ) ודעתו לאכלם ונטל אחד מהם וברך עליו ונפל מידו ונאבד צריך ברכה אחרת על הפירות שיאכל (ויברך)

11. בית יוסף אורח חיים ר"ו "והמברך על המצוה לעשותה" עד "מצאתי בתשובות"

והמברך על המצוה לעשותה או על דבר לאכלו ולא עלתה בידו לפי שעה ונתעכב מעט ועלתה בידו לאחר מכאן צריך לחזור ולברך דאמרינן בירושלמי הדא אמרה ההוא דנסיב עיגולא והוא לא אתא בידיה וכו' ומסתברא דשיעור עיכוב זה כדי שאלת שלום תלמיד לרב (שבועות לב). והיינו שלום עליך רבי ומארי דבהכי לא חשיב הפסקה ודוגמת זה אמרינן בירושלמי דהרואה (ה"ב) גבי ברקים היה יושב בבית הכסא אם יכול בתוך כדי דיבור לברך יצא ואם לאו לא יצא למדנו מכאן דתוך כדי דיבור לא חשיב הפסקה טפי מהכי חשיבא הפסקה בין אם בירך על הדבר ולא עלה בידו בין ברכה שנתחייב בה ולא יכול לברך אותה לפי שעה עד כאן:

12. רמב"ם הלכות ברכות ד:י וכסף משנה ד"ה אין מברכין

רמב"ם: אין מברכין על אוכל מן כל האוכלין ולא על משקה מן כל המשקין עד שיבא לפניו ואם בירך ואח"כ הביאו לפניו צריך לחזור ולברך, נטל אוכל וברך עליו ז' ונפל מידו ונשרף או שטפו נהר נטל אחר וחוזר ומברך עליו אף על פי שהוא * מאותו המין וצריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ח על ברכה ראשונה כדי שלא להוציא * שם שמים לבטלה, עומד אדם על אמת המים ומברך ושותה אע"פ שהמים שהיו לפניו בשעת הברכה אינם המים ששתה מפני שלכך נתכוון תחלה

כסף משנה: אין מברכין וכו'. נראה דהיינו מדאמרינן בירושלמי פרק כיצד מברכין אהן דנסיב עגולא והוא לא אתיא בידיה צריך לברוכי עליה זמן תניינות כלומר והוא מי שתופס עגולא וכבר בירך עליו קודם שבא לידו צריך הוא עכשיו לחזור ולברך: